Ústav etnologie, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Disertační práce:	Aljaška: kultura a divočina v audiovizuálních reprezentacích
Doktorand:	MgA. Ladislav Moulis
Školitel:	Doc. MgA. Martin Štoll, Ph.D.
Oponent:	Doc. PhDr. Martin Soukup, Ph.D.

Oponentský posudek

Předmětem předložené disertační práce je analýza postupů při audiovizuální reprezentaci Aljašky s důrazem na zkoumání stereotypů zobrazování přírodního prostředí a způsobů lidského života. Doktorand disertační práci sepsal nejen s využitím teoretických zdrojů, ale založil ji na vlastních filmařských projektech, jež realizoval v uplynulých zhruba dvaceti letech na území Aljašky. Při zpracování tématu vstoupil do spolupráce s řadou tamějších akademických pracovišť a studoval archivní materiály.

V úvodních částech práce autor vymezuje základní pojmy, s nimiž pracuje. Zabývá se tudíž problematikou domorodé kultury či pojmem reprezentace. Zde (a v průběhu celé práce) lze autorovi vytknout užívání v antropologii již delší dobu překonaného označení Eskymák, které má pejorativní konotace (slovo má algonkinské kořeny a odkazuje k pojídačům syrového masa). Proto se od sedmdesátých let 20. století od jeho užívání ustupuje. S pojmem reprezentace, který představuje hlavní kategorii práce, zachází adekvátně a definuje jej v souladu s aktuálními přístupy. Autor rovněž věnoval odpovídající pozornost metodologickým východiskům práce, přičemž uvádí, že zvolil analýzu a interpretaci audiovizuálních děl reprezentujících Aljašku (s. 15). Transparentním postupem vybral celkem osm děl, pět v kategorii non-fiction a tři fiction, jež se staly předmětem autorova rozboru. Za kritérium výběru zvolil míru realističnosti, respektive míru autenticity a různorodosti. V závěru výkladu metodologických východisek práce doktorand formuloval teze, jejichž ověření podřídil strukturu a způsob řešení tématu.

V práci se autor kompetentním způsobem vyrovnal s vývojovými proměnami vizuální antropologie, přičemž provedl selekci témat a autorů s přihlédnutím k vlastnímu tématu disertační práce. Nezatěžuje tedy přílišným důrazem na detailní výklad dějin vizuální antropologie. Doktorand se opírá především o průkopnické dílo *Principles of Visual*

Anthropology (1975/2003). Proč právě tato volba? V současnosti jsou k dispozici také další práce, jež otevírají nová témata a přehodnocují dosavadní vývoj vizuálního studia kultury (*Doing Visual Anthropology, Working Images, Picturing Culture* aj.). V historizujících částech práce autor nerekapituluje pouze známá fakta, ale komentuje rovněž archivní materiály, s nimiž měl možnost pracovat a rovněž upozorňuje na v českém odborném prostředí řídce zmiňované skutečnosti (filmová práce Curtise aj.). Podobně čistým způsobem podal přehled dějin Aljašky, které strukturoval do „pěti bodů obratu". Za zajímavou a inspirativní část práce považuji medailonky osobností Rudolfa Krejčího a Michaela Oleksy. V druhém případě autor s využitím poznatků načerpaných v rozhovorech s Oleksou tvořivým způsobem přiblížil kultury nativního obyvatelstva Aljašky. Díky tomu se mu zde a také v dalších pasážích práce podařilo nechat zřetelně vystoupit stereotypům, které si běžný čtenář i filmový divák spojuje s nativním obyvatelstvem Aljašky (iglú, sněžnice, třeskutý mráz, psí spřežení apod.). Vysoce oceňuji kapitolu věnovanou problematice přežití v terénu, jež není vždy náležitě v odborné literatuře zdůrazňována, ačkoli již před delším časem Nancy Howellová (*Surviving Fieldwork*, 1990) shrnula a popsala rizika spjatá s realizací terénních prací.

Autorem provedená analýza filmových děl svědčí o jeho profesi filmaře. Na základě promyšlené metodologie teoreticky ukotvené ve vizuální antropologii a analyticky opřené o přístup rozvíjený nepřehlédnutelným Billem Nicholasem hledá odpověď na výzkumnou otázku. Autor se analýzou osmi vybraných filmových děl pokusil rozlišit hlavní audiovizuální typy reprezentace Aljašky. Předložené závěry se mi jeví jako dobře podložené a vyargumentované. Nabízí se otázka, zda by zde šlo překročit horizont daný teoriemi dokumentárního filmu a využít potenciálu sociální sémiotiky, jejíž možnosti byly v nedávné době rozšířeny i pro etnografii. Sociální sémiotika se totiž orientuje na zkoumání modality, zaměřuje se tudíž podobným směrem jako autor disertační práce.

Předložená disertační práce splňuje nároky kladené na tento typ kvalifikačních prací. Autor při řešení tématu postupoval promyšleně, zvolil odpovídající strukturu práce a opřel se o relevantní zdroje. Práci lze vytknout především chyby překlepového rázu, případné faktické chyby (kupříkladu Batesonovo křestní jméno je Gregory) nesnižují význam práce jako celku. Celkově hodnotím disertační práci jako vyzrálé a promyšlené dílo, jež by si podle mého názoru po jistých úpravách zasloužilo vyjít tiskem. Doporučuji k obhajobě.